RESPUBLİKA 31 yanvar 2021-ci il

AVROPADA VƏ XÜSUSƏN FRANSADA İKİLİ STANDARTLARIN DAYANMAYAN KARUSELİ

Azərbaycan Ordusunun Qarabağı azad etdiyi andan Fransa öz qabığına sığmır, müxtəlif təxribatları, zəvzək bəyanatları bir növ vərdişə çevirib. Sanki Dərviş Məstəlişahın Parisi yenidən partlatmaq niyyətini eşidib, elə bu səbəbdən də əl-ayağa düşüblər. Fransa Senatı əlimyandıda artıq tarixə qovuşmuş bədnam "dqr"-in tanınması ilə qapanmış məsələni müzakirə edib onunla bağlı hökumətə tövsiyə verib. Alt Palata-Fransa Milli Assambleyası da eyni cür hərəkət edib. Bu qanun layihələrinin hər iki palatada qəbul edilməsi beynəlxalq hüququn fundamental prinsipləri olan ərazi bütövlüyü və hər cür işğalın pislənməsi anlayışlarının tanınmaması anlamına gəlir. Bəli, sanki Fransa ötən əsrin əvvəllərində olduğu kimi, yenidən "dünya ağalığı" iddiasına düşüb və bu yolda başlıca əngəl kimi Türkiyə və türk dünyasını gördüyü üçün türkofobiya, islamafobiya ideologiyalarını da işə salıb. Makron islam dininin problemli din olduğunu, bu səbəbdən də modernləşdirilməyə ehtiyacı olduğunu durub-dayanmadan çərənləyir.

Bunlar bəs deyilmiş kimi Makron həzrətləri Azərbaycan ərazilərindəki xristian abidələrinin aqibətindən də "narahat" olduğunu bildirir və bu zaman heç şübhə yeri qalmır ki, onun bu açıqlaması məzmun və üslub etibarilə qaşınmayan yerdən qan çıxarmaq, qarşıdurma və müharibə alovlarını yenidən körükləmək, Azərbaycan və eləcə də Qarabağdakı tarixi, mədəni və irsi sərvətlərin qorunması və bərpasına cəhd göstərmələri ilə bağlı Azərbaycan dövlətinin göstərdiyi səylərə kölgə salmaq və bununla bağlı başdan-ayağa riyakar bir cəhd göstərməkdən ibarətdir.

Əvvəla, Fransa Prezidenti Emmanuel Makronun "tarixi, mədəni və irsi sərvətlərin qorunması və bərpa edilməsi üçün Azərbaycan, Ermənistan və Minsk qrupundakı həmkarlarımızla bərabər çalışırıq" deməsi doğru deyil:

"Birincisi, bu gün Azərbaycanın bu sahədə Fransanın köməyinə ehtiyacı yoxdur. Əksinə, deyərdim ki, ölkəmiz tarixi-mədəni irsin qorunması istiqamətində kifayət qədər təcrübəyə malikdir. Bizim Mehriban Əliyeva kimi Heydər Əliyev Fondu vasitəsilə dünyanın bir çox nöqtəsində, eyni zamanda Fransada tarixi-mədəni abidələrin qorunması sahəsində təcrübəsi olan siyasi xadimimiz var. Onu da qeyd edim ki, birinci xanım UNESCO-nun xoşməramlı səfiridir.

İkincisi, Makronun özbaşına bunu deməsi və üslubu yanlışdır. İşğaldan azad edilən torpaqlarda zəngin Azərbaycan tarixi mövcuddur. Bu tarixin canlı şahidi olan abidələrin böyük bir qismi isə bu gün faktiki olaraq erməni vandalları tərəfindən ya dağıdılıb, ya da istifadəyə yararsızdır. Bu istiqamətdə şübhəsiz, ölkəmizdə ciddi işlər görüləcək. Lakin bu işlərdə kiminlə əməkdaşlıq edəcəyimizi biz təyin edirik. Fransa Prezidenti bu məsələdə gərar vermə mexanizminə sahib deyil. Makron müsəlman dini abidələrinin viran qoyulmasına, hətta qəbiristanlıqların belə daşının-daş üstə qoyulmamasına azacıq diqqət yetirsəydi bu daha diqqətə-şəyan olardı.

Üçüncüsü, keçmiş qondarma "dqr"in "müstəqilliyinin" tanınmasına dair qanun layihəsinin Fransa parlamentindən keçdiyi bir zamanda Fransa Prezidenti Emmanuel Makronun belə bir açıqlama verməsi heç yerində deyil, səmimilik bir yana qalsın, işğalçı ölkənin həyasızcasına müdafiə edilməsi həmsədr ölkənin nevtrallığını və bitərəfliyini heç-puç edir. Fransanın sərgilədiyi ermənipərəst mövqe və onun təcəssümü olan "dqr"in müstəqilliyinin tanınmasına cəhd bu ölkənin iç üzünü göstərir": onun həmsədr ölkə olduğu halda lap ilk anlardan işğalçı ölkəni müdafiə etdiyini açıq-aydın göstərir. Bütün bunlar Azərbaycanda ciddi etirazlar doğurub.

Fransa Milli Assambleyasının "Erməni xalqının və Avropa və Şərqin xristian icmalarının qorunması" adlı qətnaməni qəbul etməsi Fransa Parlamentinin növbəti tamamilə əsassız, qeyri-dost, hətta təxribatçı fəaliyyətidir. Senatın ardınca Aşağı Palatanın qərəzli qətnamə qəbul etməsi Azərbaycana qarşı aparılan davamlı kampaniyadan xəbər verir. Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyi Fransada gedən antiazərbaycan proseslərini şərh edərkən bildirib ki, qətnamənin adından da göründüyü kimi, reallıqla heç bir əlaqəsi olmayan, məsələyə dini çalarlar qatmaq istəyən Milli Assambleya üzvləri ermənipərəst mövqelərini süni əsaslandırmalarla təqdim etməyə çalışır. Azərbaycan müxtəlif dini etiqad və etnik mənsubiyyətə malik insanların harmoniya və sülh şəraitində bir ailə kimi yaşadığı çoxmillətli və çox konfessiyalı dövlətdir. Biz Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsini dinlərarası və sivilizasiyalarası toqquşma kimi qələmə vermək cəhdlərini rədd edir, sülh və təhlükəsizlik üçün ciddi təhdid olan bu cür yanaşmanı qətiyyətlə pisləyirik.

Bu qətnamənin hüquqi qüvvəsi yoxdur. Lakin, Senatın halında olduğu kimi, Milli Assambleyanın sənədinin siyasi mənasını nəzərə alaraq, bu kökündən yanlış qətnamələrin beynəlxalq hüququnun norma və prinsipləri, BMT Nizamnaməsi və Helsinki Yekun Aktı, BMT Təhlükəsizlik Şurasının 1993-cü il tarixli qətnamələri, eləcə də

Bunlar bəs deyilmiş kimi Makron Azərbaycan ilə Fransa arasında mövozrətləri Azərbaycan ərazilərindəki cud olan ikitərəfli sənədlər ilə ziddiyyət istian abidələrinin aqibətindən də təşkil etdiyini vurğulamaq istərdik.

Fransa qanunverici orqanının bu addımı ölkənin vasitəçi mandatına ciddi zərbə vurur, eləcə də ikitərəfli münasibətlərə kölgə salır.

Onu da vurğulamaq lazımdır ki, Fransa Milli Assambleyası bu günədək etnik təmizləməyə məruz qalan və fundamental insan hüquqları pozulan bir milyon azərbaycanlı haqqında bir dəfə də olsun dinləmə keçirməyib və hər hansı qətnamə qəbul etməyib. Bu isə Fransa qanunverici orqanının tam qərəzli mövqe tutduğunu açıq şəkildə nümayiş etdirir. Eləcə də Milli Assambleya tərəfindən Azərbaycan, Ermənistan və Rusiya liderlərinin 10 noyabr 2020ci il tarixli bəyanatının müddəaları ilə tam ziddiyyət təşkil edən yanaşmanın sərgilənməsi həm bölgədə, həm də qlobal səviyyədə sülh və təhlükəsizliyin təmin edilməsi səylərinə ciddi xələl

Azərbaycanda fəaliyyət göstərən siyasi partiyalar da Fransa Senatında Dağlıq Qarabağdakı qondarma qurumun tanınması məsələsinə baxılması ilə bağlı bəyanat yayıb.Orada deyilir: "Biz, Azərbaycan ictimaiyyətinin avanqardı olan, əksər hallarda siyasətə məhz ərazi bütövlüyümüzə qəsdin aradan qaldırılması üçün qatılmış siyasi xadimləri unutmamışıq ki, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin başlamasına səbəb ilk dəfə Mixail Qorbaçovun müşaviri Abel Aqanbeqyanın 1987-ci ildə məhz Parisdə keçirdiyi görüşlərdə Dağlıq Qarabağın Azərbaycandan alınıb Ermənistana verilməsi haqqında Fransadakı erməni diasporuna söz verməsi olub.

Birinci Qarabağ müharibəsinin gedişində Fransada həbsdən azad edilən ASALA terrorçuları Dağlıq Qarabağda azərbaycanlılara garsı misilsiz vəhsilikləri ilə ad çıxarmışdılar. Terror fəaliyyəti heç kimdə şübhə doğurmayan şəxslərin kütləvi şəkildə azərbaycanlılara qarşı döyüşmək üçün Ermənistana, oradan da Dağlıq Qarabağa göndərilməsi bizim unutmayacağımız faktlardır. Məhz Fransanın himayəsi ilə Yaxın Şərqdəki, xüsusən Livandakı erməni icması xüsusi imtiyazlar əldə etmiş, Livanda dövlət içərisində dövlətə çevrilmişdir. Fransanın himayəsi ilə Livandakı ermənilərdən formalaşdırılmış ASALA Yaxın Şərqdən terrorçular cəlb edərək azərbaycanlılara qarşı amansızlıqları ilə seçilən dəstələr təşkil edib. Partiyalar təəssüflə qeyd edirlər ki, dünyada ikili standartlarla, eyni hadisəyə fərqli yanaşma ilə ədalət təmin edilə bilməz. Hesab edirik ki, fransız siyasi elitası heç zaman Böyük Fransız İnqilabının ideallarına riayət etməmiş, bir tərəfdən qardaşlıq, azadlıq, bərabərlik, dinin dövlətdən avrı olması idealları bəyan edilsə də, reallıqda müstəmləkəçilik, islamafobiya, antisemitizm, irqçilik, xristian təəssübkeşliyi bu ölkənin xarici siyasətində həmişə mühüm yer tutmuşdur. Məhz Fransanın yanlış yanaşmalarının nəticəsi olaraq Avropa İttifaqı bu gün bir xristian klubu kimi qəbul olunmaqdadır"

Onu da qeyd edək ki, Azərbaycan Fransa ilə münasibətlərə həmişə böyük diqqət ayırmış, iki ölkə arasında ən yüksək səviyyədə dövlət səfərləri təşkil edilmiş, o səbəbdən də ölkəmiz Fransaya böyük ümidlər bəsləyərək 1997-ci ildən ATƏT-in Minsk qrupuna həmsədr seçilməsinə razılıq vermişdir. Azərbaycanda Fransanın iqtisadi maraqları təmin edilməsinə də maksimum səy göstərmişdir. Ölkəmizdə 50-dən çox fransız şirkəti fəaliyyət göstərir və iqtisadiyyatımıza yatırılan investisiyaların həcmi 2 milyard dollardan çoxdur. Üstəlik dövlətimiz və Heydər Əliyev Fondu Fransada çoxsaylı mədəni layihələr icra etmiş, Parisdə Versal Sarayı parkındakı ümumbəşəri abidələr, Luvr Muzeyi bərpa olunmuş, Parisdə Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi, Luvr Muzeyində İslam incəsənəti bölməsi ya-

Lakin Azərbaycanın bu addımlarına baxmayaraq, Fransa qərəzli ermənipərəst mövqeyindən imtina etmədi, bəzi fransız şirkətləri İkinci Qarabağ müharibəsinin son anlarınadək Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərində qanunsuz fəaliyyət göstərməkdə davam etdi. Bunlar bəs deyilmiş kimi 2018-ci ildə bir çox Fransa bələdiyyələrlə iqondarma rejimdəki bələdiyyələrlə dostluq xartiyaları imzaladılar. Azərbaycan tərəfi Fransa məhkəmələri vasitəsilə bu xartiyaları ləğv etdirsə də, ötən il Paris meriyası "Dağlıq Qarabağ respublikası"nı tanımaq təşəbbüsü qaldıraraq Fransa parlamentinin səsinə səs verdi.

Fransa Prezidenti Emmanuel Makron sentvabrın 30-da Latvivanın pavtaxtı Riqada Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi və cəbhədə baş verənlərə toxunaraq həqiqətə uyğun olmayan qeyri-ciddi açıqlamalar vermiş, beləcə saxta məlumatlar və şayiələr əsasında, heç bir dəlil-sübutsuz ölkəmizə qarşı böhtanlar atmışdır. Prezidentin qızışdırdığı antiazərbaycan təbliğatına qoşulan Fransanın 42 tanınmış xadimi - yazıçılar, jurnalistlər və s. Prezident Makrona birgə məktub yazaraq "Qarabağ ermənilərini müdafiə etməyə" çağırdılar. Nə deyəsən, özünü "mədəni ölkə" adlandıran Fransanın ikili standartları, yoxsa bəşəri dəyərlərdən məhrum bəsit xristian təəssübkeşliyi meydan sulaması. İş o yerə çatıbdır ki, Fransanın xarici işlər naziri Jan-İv Le Drian bildirib ki, ATƏTin Minsk grupunun həmsədri olmalarına baxmayaraq, rəsmi Paris Ermənistanı birtərəfli müdafiə etməkdə davam

Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin ilk çağlarından bu günədək davam edən qərəzli addımlar göstərir ki, Fransa ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədr ölkəsi kimi tərəfsizliyini qoruya bilmir, təcavüzkar Ermənistan ilə işğala məruz qalmış Azərbaycan arasında fərq qoymur və qərəzli surətdə işğalçı Ermənistanı müdafiə edir, obyektiv deyil və bu səbəbdən də vasitəçilik missiyasını yerinə yetirmir. Son hadisələr onu göstərdi ki, münaqişənin real həllində yalnız ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədr ölkəsi olan Rusiya və Minsk qrupunun üzvü olan Türkiyə maraqlıdır.

Fransa nədən dəm vurursa-vursun müstəmləkə ölkəsi kimi Əlcəzair, Tunis, Mərakeş, Çad, Qabon, Kamerun, Ruanda, Cibuti, Kamboca və Vyetnamda soyqırımları törətmiş bir ölkədir. Bu gün Sakit okeanda, Hind okeanında və Karib dənizində yerləşən 11 ada dövləti və Cənubi Amerikada 1 materik ərazisi (Fransız Qvianası) və Şimali Amerikada yerləşən digər 1 materik ərazisi (Sen-Pyer və Mikelon) Fransa əraziləri hesab olunur. Bu müstəmləkə ərazilərində 3 milyona yaxın insan yaşayır və şəxsiyyət vəsiqələrində onların milliyyəti məcburi şəkildə "fransız" olaraq qevd olunur. Fransa idarəçilərinə məsləhət görürük ki, Azərbaycana Dağlıq Qarabağla bağlı məsləhətlər verib uca bəyanatlar səsləndirməkdənsə, bu xalqların, o cümlədən 300 ildir işğal etdiyi Elzas və Korsika əhalisinin öz müqəddəratını təyin etmək prinsipinə necə yanaşırsa, Dağlıq Qarabağ mövzusuna da eyni

münasibət göstərsin. Belə ikili standartlara əlavə olaraq onu da qeyd etmək lazımdır ki, Fransa siyasi elitasının son zamanlar etnik və iqtisadi lobbilər tərəfindən ələ alınmasına dair Fransa mediası saysız-hesabsız yazılar dərc etməkdədir. 1980ci illərdən üzübəri Fransanın demək olar bütün aparıcı siyasətçiləri barədə bu məzmunda ittihamlar səsləndirilib. Azərbaycan ictimaiyyətinə Emmanuel Makronun da etnik lobbilər, konkret olarag erməni lobbisi tərəfindən ələ alınması, öz fəaliyyətini erməni lobbisinin maraqları ilə uzlaşdırması haqqında məlumatlar bəllidir. Makronun Qarabağdakı "erməni dini və tarixi-mədəni abidələrinin" qorunması vacibliyindən danışdığı halda, 30 illik işğal dövründə ermənilər tərəfindən 70 məscidin, 147 qəbiristanlığın dağıdılması, bu "sivilizasiyalı" xalqın qəbirlərdən insan cəsədlərini çıxararaq qızıl dişlərini sökdüyü, hərbi cinayətləri nəticəsində 94 günahsız mülki şəxsin həlak olması barədə susması onun riyakarlığını bir daha göstərir.

"Fransanın Qarabağda oynadığı xəyanətkar oyun Qarabağda həll yolu üçün deyil, həll yolunu pozmaq üçündür". Bu barədə Türkiyənin "Anadolu" agentliyində dərc olunan məqalədə bildirilib. Qeyd edilib ki, Fransa bu ilin iyul ayında Ermənistanı Azərbaycana qarşı təxribata çəkən ən mühüm qüvvələrdən olub və sentyabrın 27-dən Ermənistanın təxribatları səbəbindən başlayan müharibə zamanı yenidən beynəlxalq hüquqa və beynəlxalq təşkilatların problemlə bağlı qərarlarına zidd hərəkət edib. "Makron hökumətinin bu addımlarını bu ölkədəki erməni lobbisinin təsiri ilə əlaqələndirənlər haqlı olsa da, başqa səbəblərin olduğunu təxmin etmək mümkündür. Etiraf etmək lazımdır ki, Fransanın Yaxın Şərq və Qafqazda nüfuzunun zəifləməsinə paralel olaraq, Türkiyənin bu bölgələrdə güclənməsi Parisi ciddi şəkildə narahat edir. Buna görə də, bölgədə möhkəmlənmək üçün Rusiyadan uzaqlaşan Ermənistanı tərəfinə çəkmək üçün sabotajla məşğuldur. Başqa sözlə, Fransanın pozucu siyasətinin təməlində bölgədə söz sahibi olmaq ambisiyası yatır. Olland dövründə status-kvosunu tənqid edən açıqlamalarına baxmayaraq, Fransa son 19 ildə problemin həlli deyil, həlsizliyin bir hissəsi olub. Xüsusilə Sarkozi və Makron dövrlərində öz xarici siyasət prinsiplərinə və beynəlxalq qanunlarına xəyanət etmiş kimi addımlar atmağa çalışdı".

Bəli, əslində Fransa və digər güclərdən gözlənilən şey beynəlxalq hüquqa hörmətlə yanaşmaq, BMT Təhlükəsizlik Şurasının Qarabağ məsələsi ilə bağlı 822, 853, 874 və 884 saylı qətnamələrinin icrasını təmin etmək və özləri edə bilmədikləri təqdirdə bunu etmək istəyən Azərbaycanı dəstəkləmək idi. Bunu edə bilmirlərsə, heç olmasa susmaq idi. Ancaq Fransa nəinki bunu etmədi, faktik olaraq həll prosesini pozmağa çalışan bir təxribatçı rolunu oynadı.

Burada bəzi Qərb ölkələrinin xristi-

an məbədləri ilə bağlı indiyə qədər bir dəfə də olsun yadlarına düşməyən "narahatlıqları" adamı lap heyrətdə qoyur. Belə ki, müharibə basa catandan sonra Belçika, Hollandiya, Lüksemburq liderləri aranı qızışdırmaq üçün bir səbəb olmadığını görüb Fransaya səs verirlərmiş kimi hay-həşirlə məsələ qaldırdılar ki, Azərbaycanın nəzarətinə keçən azad edilmiş torpaqlarda xristian məbədlərinin taleyi necə olacaq? Bu sualdan da görünür ki, Qərb özünü nə qədər demokratik göstərməyə çalışsa da, mahiyyət etibarilə hələ də orta əsr səlibçilərinin təfəkkür tərzindən çox da uzağa getməyib. Adamlar bu ərazilərin həmişə Azərbaycan nəzarətində olduğunu, bu ölkənin tolerantlığını və multikulturalizmini qəsdən unutqanlığa vurmağa çalışırlar. İslamafob hisslərini alovlandıran, islam müqəddəslərinin təhqirlərinə göz yuman, hətta onları təhqir edənlərə bəraət qazandırmağa çalışan bu şəxslər "narahatçılığı" açıq-aşkar ikili standartların xristian təəssübkeşliyinin yeni donda zühurudur. Məgər onlar bilmirlər ki, Azərbaycan daim dinindən, irqindən, cinsiyyətindən, millətindən asılı olmayaraq bütün insanların sülh içində yaşadığı bir ərazi olub. Bu torpaqlarda hökm sürən heç bir dövlət nəzarətindəki xalqın dininə, inancına, yaşayışına qarışmayıb. Bunun ən gözəl nümunəsi yaşı yüzillər olan dini abidələr, məbədlərdir.

Lakin Qərb ölkələrinə baxdıqda bu dediklərimizin eynisini demək mümkün deyil. Bu gün dünyada özünü demokratiyanın, insan haqları və azadlıqlarının beşiyi sayan Qərb ölkələrinin bir çoxu soygırımlarla, ganlı garşıdurmalarla dolu, ikili dünyaya, onlarca lokal müharibələrin baş verdiyi qaranlıq bir tarixi keçmişə malikdirlər. Avropada başda yəhudilər olmaqla, bir çox dini etiqad və azadfikirli elm xadimləri və digər əqidənin nümayəndələri əsrlərlə inkvizisiya deyilən ədalətsiz dini məhkəmələrdə dəhşətli işgəncələrə, ədalətsiz ölüm hökmlərinə məruz qalıb. Heç təsadüfi deyil ki, bu gün Avropada yaşı yüzdən çox olmayan bircə sinaqoq və ya məscid yoxdur. Lakin Azərbaycanda yəhudilərin yaşadığı Qırmızı qəsəbə kimi tarixi bir ərazi, yaşı minilliyi ötən alban kilsələri, sinaqoq var. Bu reallıqlar çərçivəsində müharibə başa çatandan sonra bəzi Qərb liderlərinin qaldırdıqları şivən nə qədər yersiz və mənasız görünür. Azərbaycan torpaqlarında yaşayan hər kəsin haqq və hüquqları qorunub, qorunacaq. Bu gün Azərbaycandakı kilsələrin aqibətindən narahat olan bəzi ölkələr bilməlidir ki, Azərbaycan milli-mədəni irsin qorunub saxlanması məsələsində UNESCO ilə çox sıx əməkdaşlıq edir. Azərbaycanda olan tolerantlıq, dini dözümlülük, mədəniyyət abidələrinə, dini məbədlərə olan yüksək münasibət bütün ölkələr üçün nümunədir. Buna görə də kimsə Azərbaycana bu məsələlərlə bağlı irad tuta bilməz. Bu gün narahatlıq keçirənlər gəlib xristian məbədlərinə baş çəkmək istəsələr, onlar üçün şərait yaradıla bilər. Amma onlar həm də gəlib ermənilərin Azərbaycanın mədəni irsi, yaşayış yerləri, dini məbədləri ilə necə rəftar etdiklərini, onları dağıtdıqlarını, təhqir etdiklərini görsələr, daha ədalətli olar. Təəccüb doğuran odur ki,"ikili standartların" və xristian təəssübkeşliyinin bu gur xorundan UNES-CO-da kənarda qalmayıb. Bu təşkilat da mədəni irsin qorunması adı altında sırf siyasi məqsədlər güdməyə başlayıb. 2020-ci il dekabrın 23-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Zəngilan rayonuna səfəri zamanı qeyd etdi ki, Azərbaycan 30 il ərzində dəfələrlə UNESCO-ya müraciət edərək işğal olunmuş ərazilərimizdə

məscidlərimizin və tarixi abidələrimizin

işğalçı Ermənistan tərəfindən dağıdıl-

dığını, erməniləşdirildiyini bildirib. Lakin UNESCO bir dəfə də olsun nə missiya göndərib, nə də bununla bağlı hər hansı düşündürücü cavab belə verməyib. Çünki missiya həyata keçiriləcəyi təqdirdə, işğal olunmuş ərazilərdə xalqımıza aid maddi-mədəniyyət abidələrinə qarşı vandalizm halları sənədləşdiriləcək və beynəlxalq ictimaiyyətə təqdim olunacaqdı. 30 il Azərbaycanın missiya ilə bağlı çağırışlarına cavab vermədiyi halda Cənubi Qafqazda ermənilərin maraqlarına işləyə biləcək qarşıdurma ehtiraslarının qızışdırılmasından ibarət fürsət yarananda bu təşkilat ölkəmizə missiya göndərmək arzusuna düşüb. Bəs əvvəllər niyə UNESCO missiya göndərmirdi? İşğal edilmiş Azərbaycan ərazilərində məscidlər dağıdılanda, orada donuz, inək saxlanılanda UNESCO buna niyə reaksiya vermirdi?! Belə çıxır ki, Azərbaycanın mədəni abidələrini, məscidlərini dağıtmaq, hətta onları tövləyə çevirmək olar, amma xristian kilsəsindən təsadüfən bir daş qopsa belə, bu ciddi yoxlamalar, müzakirələr və siyasi xarakterli qərarların qəbul edilməsi səbəbi olmalıdır. Lakin UNESCO-nun reaksiyasından belə təəssürat yaranır ki, sanki xristian abidələri müsəlman abidələrindən daha önəmlidir, onlara daha çox diqqət ayırmaq lazımdır.

Ermənistan işğal edilmiş ərazilərimizdə xalqımızın mədəni, tarixi və dini abidələrinin qəsdən dağıdılması və ya erməniləşdirilməsi kimi qanunsuz əməllər həyata keçirib və bunun nəticəsində həmin ərazilərdə Ermənistan tərəfindən 927 kitabxana, 60-dan çox məscid, 44 məbəd, 473 tarixi abidə, saray və muzeylər dağıdılıb, eləcə də 40.000 muzey eksponatı qanunsuz olaraq daşınıb. Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərində Ermənistanın qanunsuz əməlləri barədə beynəlxalq ictimaiyyət, o cümlədən UNESCO bütün bu illər ərzində davamlı şəkildə məlumatlandırılıb. Bu məqsədlə bir sıra nəşrlər hazırlanıb. Məsələn, 2007-ci ildə "Azərbaycana qarşı müharibə - mədəni irsə hücum" adlı kitab hazırlanıb və UNESCO-ya təqdim edilib. Bu kitabda ölkəmizin işğal edilmiş ərazilərində Ermənistan tərəfindən dağıdılmış mədəni və dini abidələrin siyahısı, onların qəsdən erməniləşdirilməsi, Alban kilsələrinin erməni kilsələri kimi təqdim edilməsi barədə geniş məlumatlar yer alıb. Amma UNESCO tərəfindən adekvat reaksiya verilmədi. İşğal edilmiş ərazilərimizdə muzey eksponatları, əlyazmalar, xalçalar, tarixi zinət əşyaları Ermənistan tərəfindən qanunsuz olaraq qasınıb, mənimsənilib və xaricə satılıb. Məsələn, məşhur Azərbaycan şairəsi Xurşidbanu Natəvanın Şuşadakı ev-muzeyi dağıdılıb və muzeydə toplanmış yüzlərlə nadir sənət incisi, rəsm əsərləri, xalçalar, miniatürlər, xatirə əşyaları, arxeologiya nümunələri işğalçılar tərəfindən dağıdılaraq talan edilib. Ağdamdakı məşhur Çörək muzeyi dağıdılıb. Bir çox dəyərli Qarabağ xalçaları Ermənistana aparılıb və xaricə satılıb. Dünya əhəmiyyətli arxeoloji abidə olan Azıx mağarasında və Ağdamda Ermənistan tərəfindən qanunsuz arxeoloji qazıntılar aparılıb və dəyərli tapıntılar Ermənistana daşınıb. Faktiki olaraq, Ermənistan dövlət səviyyəsində vandallıq, talançılıq, soyğunçuluq siyasəti həyata keçirib. 2016-cı ildə Ağdamın Cümə məscidinin Ermənistan tərəfindən hərbi məqsədlərlə istifadə edilməsi barədə məlumatlar daxil olmuşdu. Xarici İşlər Nazirliyinin bəyanatında bildirilmişdi ki, bu, beynəlxalq hüququn, o cümlədən 1954-cü il Silahlı münaqişələr zamanı mədəni mülkiyyətin qorunması üzrə Haaqa Konvensiyasının kobud şəkildə

pozulmasıdır. Ermənistanın bu kimi addımları beynəlxalq humanitar hüququn, xüsusilə "Silahlı münaqişə zamanı mədəni mülkiyyətin qorunması haqqında" 1954-cü il Haaqa Konvensiyasının və UNES-CO-nun "Mədəni mülkiyyətin qanunsuz olaraq ölkəyə gətirilməsi, ölkədən çıxarılması və mülkiyyət hüququnun başqasına verilməsinin qadağan olunması və qarşısının alınmasına yönəldilmiş tədbirlər haqqında" 1970-ci il Konvensiyasının kobud şəkildə pozulmasıdır. Ermənistan bu qanunsuz əməllərinə görə məsuliyyət daşıyır, bu əməllərinə görə cavab verməli və oğurladığı daşınabilən mədəni irs nümunələrini öz qanuni sahibi olan Azərbaycana qaytarmalıdır.

Ermənistanın törətdiyi vəhşiliklər, vandallıq, talançılıq barədə son aylarda dünya mediasında çoxsaylı məlumatlar getdi, reportajlar hazırlandı. UNESCO Ermənistanın bu qanunsuz əməllərinə adekvat reaksiya verməli və bunları pisləməlidir. Lakin paradoksal odur ki, həm Vətən müharibəsinin gedişatı zamanı, həm də ondan sonra UNESCO anlaşılmaz, reallıqdan uzaq və yanlış istiqamətdə olan bir sıra bəyanatlarla çıxış etdi.

Bu açıqlamanın məzmunu və tərzi Azərbaycan tərəfi üçün qəbuledilməzdir və açıq-aşkar qərəzli mahiyyət daşıyır. Azərbaycan multikultural və tolerant ölkə olaraq öz ərazisində yerləşən bütün mədəni, dini abidələrin qorunmasını təmin edir. İstər müsəlman abidəsi olsun, istər yəhudi, istərsə də xristian. Elə təkcə bir fakt - bu yaxınlarda Qəbələnin Nic qəsəbəsində yerləşən Müqəddəs Məryəm Ana Alban kilsəsinin Heydər Əliyev Fondu tərəfindən əsaslı şəkildə bərpa edilməsi bunun bariz nümunəsidir.

Amma ortada heç bir əsas olmadığı halda işğaldan azad edilmiş ərazilərdəki xristian abidələrinin taleyi bəzilərini, o cümlədən UNESCO rəhbərliyini "yaman narahat edir". Bir daha vurğulamaq istərdik ki, ölkəmizdə olan bütün dinlərə aid abidələrə böyük hörmətlə yanaşılır və onlar mühafizə edilir. Bu, onu göstərir ki, mənsubiyyətindən asılı olmayaraq bütün dini, mədəni abidələr qorunmalı olduğu halda, UNESCO və bəzi siyasi dairələr tərəfindən açıq-aşkar dini zəmində ayrıseçkilik edilir. Bütün bunlar siyasi riyakarlığın və ikili standartların bariz nümunəsidir.

Hazırda Mədəniyyət Nazirliyi işğaldan azad olunmuş ərazilərimizdəki mədəni abidələrimizin vəziyyətini qiymətləndirir və bu məlumatlar UNES-CO-ya təqdim ediləcək. Ermənistan digər sahələrdə olduğu kimi, işğal zamanı Azərbaycan xalqının bu torpaqlardakı izini silmək məqsədilə həyata keçirdiyi mədəniyyət soyqırımına və terroruna görə cavab verməlidir.

On diqqətçəkən cəhət odur ki, bu məsələlərə Avropa Parlamenti və Avropa Şurası da fikir bəyan etdi. Avropa parlamenti Azərbaycanın ərazi bütövlüyü məsələsini vurğulasa da, oradakı erməni azlığı və xristian abidələrinin taleyindən qayğılandığını bildirdi. Avropa Şurası isə bir az da uzağa gedərək siyasi dialoqa mane olan ritorikadan çəkinməyi və Dağlıq Qarabağla bağlı üçtərəfli razılaşmanın müddəalarını ən qısa müddətdə həyata keçirməyi tövsiyə etdi.

ABŞ-ın yeni administrasiyasının Cənubi Qafqaz siyasəti kifayət qədər maraq doğurur. Baydenin konqresmenliyi dövründə onun erməni lobbisi ilə sıx münasibətləri və Konqresdə Azərbaycan əleyhinə gərarlar qəbul etməsi bizə məlumdur. Elə o səbəbdən dövlət katibi postuna yeni təyin olunmuş Entoni Blinken Azərbaycanın ünvanına sərt ifadələr səsləndirib. Bu səbəbdən də bəzi ekspertlər iddia edirlər ki, Bayden administrasiyası nüfuzlu erməni lobbisinin təzyiqi ilə Cənubi Qafqazda sabitliyi pozmağa cəhd göstərə bilər. Necə deyərlər, həmin dalğa, həmin koordinatlar.

Tarixə qovuşmaqda olan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi 30 il ərzində dünyanın, xüsusilə Avropanın siyasi gündəmində dayanan ən uzunömürlü və həllinin heç də asan olmadığı iddia edilən bir münaqişə oldu. Keçirilən yüksək səviyyəli görüşlərdən və müzakirələrdən, səsləndirilən bəyanatlardan belə başa düşülürdü ki, Dünya Birliyinin, o cümlədən ATƏT-in Minsk grupunun məgsədi bölgədə sülhə nail olmag idi, amma nədənsə 30 ildəki bu səylər heç bir nəticə vermədi. Nəhayət, 10 noyabr 2020-ci ildə imzalanan Üçtərəfli Bəyanatla münaqişə tərəfləri arasında sülh əldə olundu. Bu sülh ilk növbədə münaqişə tərəflərini qane etsə də, nə qədər təəccüblü görünsə də, ondan narazı qalan üçüncü tərəflər də oldu. İlk narazılıq E.Makronun işğalçını dəstəkləyən çılğın çıxışında özünü büruzə verdi. Daha sonra Dağlıq Qarabağ ətrafındakı vəziyyətlə bağlı Fransa Senatında qəbul olunmuş qərəzli qətnamə həm ölkə daxilində, həm də beynəlxalq mediada heç də birmənalı qarşılanmadı və anlaşılmaz vəziyyət yaratdı. Vəziyyətin anlaşılmazlığı isə Minsk qrupunun həmsədrləri kimi Fransanın və ABŞ-ın tənzimləmə proseslərindən kənarda qalması və məhz Rusiyanın dəstəyi və Türkiyə ilə birgə səyləri nəticəsində bölgədə hərbi əməliyyatlara son qoyulmasını Makronun heç cür həzm edə bilməməsi ilə bağlıdır. Qətnamə layihəsinin hakim partiyanın təmsilçiləri tərəfindən irəli sürülməsi də partiya lideri Makronu Minsk qrupu prosesində düşdüyü ofsayt vəziyyətindən çıxarmaq cəhdi kimi qiymətləndirilə bilər.

Amma Fransa Xarici İşlər Nazirliyinin dövlət katibi Jan-Batist - Lemuanın Azərbaycana gəlişi və Prezident İlham Əliyevlə görüşü zamanı dostluq mesajları verməsi göstərir ki, Fransa peşman olmuş kimi görünür, Makron İlham Əliyevə əl uzadır. Bu doğrudan da belədirmi? Onlar əməli fəaliyyətində bunları əks etdirsələr, əlbəttə, onlara əl uzatmaq olar.

Qabil HÜSEYNLİ, fəlsəfə elmləri doktoru, professor.